

BOTANISKA NOTISER

UTGIFNE AF

N:o 5.

TH. M. FRIES.

Maj

1857.

INNEHÅLL: ORIG.-AFH.: E. FRIES: Linneanska Botanikens förhållande till den nuvarande. II. — N. J. ANDERSSON: Om de i Sverige förekommande arter af släktet *Eriophorum* med ett ax. — W. NYLANDER: De fungillis binis licheniculis observatio. NYA SKAND. VÄXTER: *Lepigonum neglectum* Kindb. — PERS.-NOTIS.: DECAISNE. — Anslag. — STRÖDDA UNDERR.: Anhållan. — Spridda växtgeogr. bidrag t. Skand. Flora. — *Isotypus Onoseroides* H. B. — Ovanligt blomningssätt. — Annons. — Tillkännagifvande.

Original-Afhandlingar.

1. Linneanska Botanikens förhållande till den nuvarande, af E. FRIES.

II.

Linnés *Philosophia Botanica* innehåller icke Filosofi i ordets vanliga mening, utan jemte en öfversigt af vetenskapens litteratur och Botanikens terminologi, hufvudsakligen principerna för namngifning och vetenskapens formella framställning eller hvad man nu kallar vetenskapens Taxonomi. Visserligen framställas äfven flera Fysiologiska och Filosofiska aforismer, synnerligen under rubrikerna *Sexus* och *Characteres*, men dogmatiskt, utan filosofisk deduktion; men en sträng logisk consequens och ett systematiskt geni, som ordnar allt, hvad det berör, genomgår det hela. Det, hvaruti den ännu är öfverträffad, är den concisa framställningen, en art stenstil, som, ehuru enkel och lättfattlig, genom en ny tanke i hvarje punkt alltjemt tager läsarens uppmärksamhet i anspråk. Till hvilken ytterlig motsats har ej framställningssättet i våra dagar kommit; den moderna diffusiteten verkar på läsaren förslappande, då man ofta efter flera sidors läsning måste fråga sig sjelf: »hvad innehöllo nu dessa?»; man får läsa af-

handlingar å 10—20 ark, hvilkas hela innehåll Linné lika klart skulle framställt på en sida. Linnés *Philosophia Botanica* var länge och ännu i min ungdom nästan enda Läroboken i Botaniken — och fast man nu icke kan stanna vid den, förtjenar den alltid grundligen studeras. För min del anser jag icke för någon vinst, att man öfvergifvit de Linneanska stränga grundsatserna för namngifning, för diagnostik och framför allt för system, så att vår nyaste författare i denna väg, Endlicher, framställer som grundsats just motsatsen af hvad jag i min ungdom lärde, nemligen »*in systemate omnia sunt arbitraria.*»

Karakteristiskt är, att Linné, efter Botanikens definition, börjar sin lärobok med Botanikens litteratur och historiska utveckling, som man i alla nyare ställer sist. Hvad Linneanska definitionen på Botaniken: *Scientia naturalis, quae vegetabilium cognitionem tradit*, beträffar, så synes denna mig, efter tagen kännedom om de nyare controversierna (jfr. Schleiden), den enklaste och mest omfattande; äfvensom hans antagande af Mosaiska förklaringen: »*I begynnelsen skapade Gud*» af den organiska skapelsens upphof, ehuru supranaturalistisk, lättfattligare än de nyare funderingarne öfver de kemiska elementernas bildningsdrift o. s. v. — Bland föreskrifter Linné lemnar *Tiro Botanices* är äfven den: »*Historiam litterariam Botanices sibi familiarem reddat; synonyma Auctorum, regrediendo semper ad Inventores evolvere adsuescat.*» Dertill ger sig väl minsta delen numera tid, utan nöjer sig med att känna, hvem som gjort sista namnförändringen, ofta utan att hafva sett eller undersökt växten. Jag tror mig icke göra samtiden någon orättvisa, om jag antager, att kännedomen af den äldre litteraturen icke är flertalets starka sida; man kan också vara en stor artkännare utan grundligare erudition, men på Linnés tid räknades dessa endast till Botanophili. Man klagar vanligen öfver äldres dunkelhet (en följd deraf att man genom förenklade läroböcker och undervisningsmetoder ej tar lärjungarnes egen ansträngning i anspråk *)); man anser dem

*) Vi måste reservera oss emot den tydning, som ville vi ogilla dessa obestriddliga förbättringar (ehuru man vid Universiteterna ofta klagar, att ynglingar, som nu ankomma med vida större kunskapsförråd än förr, likväl ega mindre arbetsförmåga), utan blott antyda plig-

öfverflödiga, då man har nyare bättre både figurer och beskrifningar; men det finnes i alla fall en *aerugo nobilis*, som ej uppväges af nyare politur. Den nyare, lättlästare Journal-litteraturen skall ersätta allt; den har visserligen den obestriddiga förtjensten att hastigare och allmännare sprida nyare upptäckter, men den fortgående täflan att framkomma med nytt, gör det nödvändigt, att förut känna det gamla, emedan frågor, som för 50, 400 år sedan voro afgjorda, upptagas ånyo. Många anse den till och med menlig för den vetenskapliga grundligheten; säkert är, att den skadar af-sättningen på större vetenskapliga verk, som nu är mindre än förr, oaktadt det mångfaldigt ökade antalet af vetenskaps idkare.

Särskildt framställer Linné Systemernas historia, hvilka vid tiden för hans uppträdande ansågos för summan af alla vetenskapens resultater, det centrala, som sammanhöll de skilda delarna, hvarföre ock Linné yttrar: *Systematicis nitor et certitudo scientiae Botanicae debetur*. I den mån vetenskapen blifvit, om jag så må säga, centrifug, åsyftande hufvudsakligen uppförandet af ett Babelstorn af enskildheter, har intresset för systematiken upphört och nöjer man sig med den fullständigaste subjektiva uppräknings, man har att tillgå, som undanskymmer den inre förbistringen. Men en ensidighet hos Linneanska tiden var onekligen, att systemet endast fick afse fruktifikations-organerna (*Botanici orthodoxi* L.), så att en hvar, som ville afse växternas struktur, cotyledoner o. s. v. stämplades som kättare (*Botanici heterodoxi*). En ännu större ytterlighet var, att ett system endast borde grundas på ett enda organ, så att vi betrakta såsom ett stort framsteg, att man nu medgifver att man bör uppfatta dem alla, men subordinera dem efter en allmän princip, hvarigenom den enhet, som de äldre systemerna sökte, vinnes på ett vida mer genomgripande och natursant sätt. Hvad som likväl mest vittnar om Linnés säkra blick är, att, ehuru han sjelf insåg sitt sexualsystem endast vara provisoriskt och icke svara emot ve-

ten af större ansträngningar i ynglingaåren, då man i barndomen derifrån blifvit befriad. I detta afseende ville jag dock fritaga den, som af kärlek omfattat Botaniken, emedan den alltid kräfver sjelfverksamhet.

tenskapens mål, han själf icke framställde något naturligt, hvilket med då varande materialier ej var möjligt, utan endast därför lemnade dyrbara fragmenter, hvilkas värde man sällan fullt rättvist uppskattar. De vittna, som Klotzsch yttrar om Linnés *Bicornes*, om en förvånande divinationsförmåga, som icke låter missleda sig af karakterernas afvikelser, emedan Linné insåg, att ett verkligt system öfver växtriket, i motsats mot djurriket, i hvilket alla organer hafva egna funktioner, aldrig annorlunda än ideelt kan framställas, emedan det i konkreta fall måste lida flera afvikelser. Det Linneanska: *in natura non datur saltus*, passar vida mindre på djurriket med sina skarpt begränsade klasser och familjer, än på växtriket, der man knappast finner några bestämda gränser *).

Linnés närmaste efterföljare förbisågo alldeles denna bana, som Linné framställt såsom den viktigaste för efterkommandes forskningar (*»Primum et ultimum hoc in Botanicis desideratum est»*), så att då den ånyo beträddes af Jussieu, betraktades det länge såsom en opposition emot den Linneanska Botaniken. Nu mera erkänner man allmänt denna bana som den enda riktiga, sökande dess utbildning genom skiljande af allt flera och flera familjer, men med förbiseende af alla det hela sammanbindande och ordnande idéer eller det *»filum ariadneum L.»*, hvarförutan han benämner hvarje system *campana sine pistillo*. Följden deraf är ock den, att nu mera systemet vanligen betraktas som den likgiltigaste sak i vetenskapen och att man kan gerna tillerkänna de flesta all slags annan förtjenst, utom den att vara system i egentlig mening. Det var f. d. Naturfilosofiens förtjenst att fästa uppmärksamheten på bristerna i detta fall, men dess egna misslyckade försök till dessas afhjelpande stadgade ännu mer förtroendet till det blott subjektiva hop-

*) Herr Doctor W. Nylander har i en uppsats i K. Vetenskaps-Akademiens förhandlingar 1855 sökt visa, att inga gränser finnas emellan de Homonemeiska växternas större grupper. Detta har likväl länge varit allmänt erkänt, så att Herr N. endast bevisat, hvad ingen betviflat. Ju mer våra kunskaper vidgas, desto mer försvinna alla skarpa gränser, t. ex. emellan *Solanaceae* och *Personatae*, *Papaveraceae* och *Fumariaceae* o. s. v. Men just derigenom blir det en nödvändighet att uppfatta hvaraderas typer och blir det klart, att ett naturligt system endast kan ideelt framställas.

länkandet af snarlika föremål, med det ofullkomligaste till utgångspunkt i motsats mot Linné.

Det mest genomgripande i Linnés reformation var onekligen den af honom fastställda terminologien, principerna för namngifning och den speciella Botanikens konstruktion. Linnés odödliga förtjenster i dessa afseenden erkännas af alla, ehuru man allt mer och mer söker frigöra sig för principerna för nomenklaturen*); men att det är en orättvisa, att i Linné endast se »*le grand reformateur de la nomenclature*», skola vi i ett följande stycke söka visa. Linneanska terminologien är till sina väsendtliga delar bibehållen oförändrad (vissa ändringar t. ex. af benämningen *corolla monopetala* hafva af morfologiska grunder varit nödvändiga), men den har blifvit ansenligen utvidgad, hvilket var oundgängligt, synnerligast bland Kryptogamerna, vid ett närmare studium. Olyckligtvis hafva likväl deras olika familjer vanligen blifvit isoleradt bearbetade, hvarigenom de afsöndrats från det hela såsom sjelfständiga discipliner, och samma sak har i olika familjer erhållit olika benämningar. För vetenskapens konstruktion hafva icke heller några mera genomgripande principer blifvit framställda. Man antager vanligen att släkt- och artbegreppen nu tagas i inskräntare mening än af Linné; och detta gäller visserligen om släktbegreppet, men knappast om artbegreppet hvad flertalet beträffar; ty det nogare urskiljandet af arter, som Linné förenade, grundar sig på undersökningar, hvilka om de af Linné varit kända, skulle ledt honom till samma resultat. I flera fall är samtiden i detta afseende strängare än Linné, hvarföre ock flera Linneanska arter blifvit reducerade. Artbegreppet, såsom det enklaste, af naturen fastställda, har i alla tider varit detsamma, men vid tillämpningen har man alltid för-

*) Hade 1815, då *Lepigonum* bildades, någon föreslagit något så rakt stridande mot Linneanska grundsatserna (Phil. Bot. §. 224) som *Spergularia*, skulle det mött allmänt ogillande, liksom ännu af alla, som nitälska för nomenklaturens renhet. Sådana (»*Botanicis indigna*» L.) namn blifva utom dess alltid oriktiga genom nya arters tillkomst och äro derföre endast lämpliga som benämningar på undersläkten, hvarföre vi hänföra till *Lepigonum* *Spergularia* som underslägte, för de arter, som likna *Spergula*; de som likna *Alsine* till *Alsinella*, *Mollugo* till *Molluginaria* och *Paronychia* till *Paronychiella*.

delat sig i trenne riktningar, nemligen en center såsom *C. Bauhinus*, en höger *I. Bauhinus*, en venster såsom *Tabernaemontanus* i sjuttonde seklet, och motsvarigheter kunna under alla följande uppvisas. Linné öfvergick från yttersta högern (i Hort. Cliff.) till centern. Deremot har diagnostiken blifvit, isynnerhet i generella verk, ojemförligt lösare och mindre bestämd, hvilket visserligen till en del härledes af materialets hopade mängd, men ock af uraktlåtenheten, att i tanken så länge bearbeta det gifna, till dess man uppfattar *character essentialis*, i hvilket afseende Linné af ingen blifvit öfverträffad, om man ock måste medgifva, att han stundom begagnat Alexanders-svärdet. Också är icke något helgjutet möjligt, så länge man anser sig behöfva redogöra för allt, äfven de obetydligaste compilationer, och icke med Linné, Koch m. fl. rent af förbigår det osäkra och mindre kända. Hvad skall det väl i en framtid blifva af vetenskapen genom det hvarje år växande materialets massa, som ingen förmår öfverskåda? (Forts.)

2. Om de i Sverige förekommande arter af släktet *Eriophorum* med ett ax. Af N. J. ANDERSSON.

(Forts. o. slut.)

4. *E. capitatum* Host. (Gram. t. 38): culmis solitariis, stolones plures, longe et arcuatim repentes emittentibus; spica virginea subglobosa, squamis acuminatis, latitudine basis quadruplo longioribus, margine anguste hyalinis, apice herbaceo-brunnescentibus; antheris oblongis, filamentis triplo brevioribus; spica lanigera hemisphærica, basi æquali, lana sericeo-argentea.

E. capitatum Wbg. fl. lapp. n. 28, Su. n. 58. Hn. Fr. —

E. Scheuchzeri Hoppe. Taschenb. p. 104. Koch. Synops. 2. p. 860. Nyl. l. c. p. 7. Fl. D. 1502. Sv. B. 426. f. 1. Reich. 685. Ands. Cyp. t. 2. f. 31. H. N. III. 68.

Förekommer på stränder, i gräsrika kärr och andra fuktiga ställen i det nordliga Sverige ända ned i Dalarne.

Rotstock krypande, här och der utsändande tunna, mjuka rottågor. *Rotskotten* båglikt uppböjda, äfvenledes rotsläande, de yttersta från strået temligen aflägsnade uppbärande ett

Fries, Elias. 1857. "Linneanska botanikens förhållande till den nuvarande, part 2." *Botaniska notiser* 1857(5), 73–78.

View This Item Online: <https://www.biodiversitylibrary.org/item/27478>

Permalink: <https://www.biodiversitylibrary.org/partpdf/272144>

Holding Institution

New York Botanical Garden, LuEsther T. Mertz Library

Sponsored by

MSN

Copyright & Reuse

Copyright Status: NOT_IN_COPYRIGHT

This document was created from content at the **Biodiversity Heritage Library**, the world's largest open access digital library for biodiversity literature and archives. Visit BHL at <https://www.biodiversitylibrary.org>.